

բերանաբերում որ և է նշանակություն ունեն կայանաբերական ուստադնացություն ժամանակ: Թող մտածե՛ք այս մասին Բերլինի լրագրիչը և այն ժամանակ պարզ կը լինի, որ իր ասածը ուրիշ մի բան չէ, բայց եթէ կրկնություն այն անհեթեթ առասպելներն, որոնք այնպիսի առատություններ թխվում են Նյուրդ-Քեոսիկի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԷԶՄԻԱՆՆԻՑ

Սեպտեմբերի 28-ին

Շաբաթ օրը, սեպտեմբերի 26-ին, Ռեդգեան ձեռնարանը տոնում էր իր գոյությունից 24-րդ տարեդարձը: Պատարագից յետոյ միաբանությունը ներկայություններ Ահապառնի հոգեհանգիստ կատարեց հիմնադիր Ռեդգե կաթողիկոսի գերեզմանի վրա, որ դարձրված էր կաթողիկոսական թաղով և թաղի մոտիկներից հիստած մի պատկեր, որ դրել էին ձեռնարանի սաները: Հոգեհանգիստից յետոյ՝ օրվայ տոնի առիթով նշանակված էր ձեռնարանում հանդես, որին ներկայ էին՝ Ահապառն, միաբանություններ մի մասը, ձեռնարանի ուսուցիչներն ու սաները և ժողովրդի խումբ բազմություն, որի մեծ մասը ուսուցիչներ էին՝ Ալեքսանդրովից, Ներսիսից, Նոր-Բայազետից, Սուրբաբուրից և այլ տեղերից: Հանդեսը կատարվեց բացօթյա, ձեռնարանի դիմադուր մուտքի առաջ, ուր դրված էին՝ հանգուցեալ Ռեդգե կաթողիկոսի, Ահապառնի և էլմիսանի մեծադիր-ուղաների նկարները, զարդարված ծաղիկներով, կանաչով ու դրոշակներով: Սովորական շաբաթականից յետոյ, որ երգեցին աշակերտները, ամբողջ բարձրացաւ ձեռնարանի տեսող. պ. Վոստանեանը և կարդաց ձեռնարանի 1897/8 թ. ուսումնական և անտեսական հաշիւը, համեմատ այնպիսի դատողություններով և բացատրություններով, որոնք աւելի խանգարում էին լսողներին, մուսաշուկեան տալով հաշիւի կապը:

Հաշիւից երևաց, որ 1897/8 ուսումնական տարվայ մէջ ձեռնարանը ունեցել է 216 աշակերտ, որոնք լիակատար համեմատություններ բաժանված են եղել:—Ներսիսի թեմից՝ 95 աշակերտ, Թիւրքիայի թեմից՝ 48, Վրաստանի և Իմերեթի թեմից՝ 28, Արցախի թեմից 21, Բենասարքայի՝ 9, Պարսկաստանի—7, Շաբաթ—6 և Ասորիստանի—2: Այդքան աշակերտներից 183 հոգի գիշերօթիկ են եղել, իսկ 33 հոգի, այն ևս միայն Ներսիսի թեմից, երթեկէ: Գիշերօթիկ աշակերտներից 9 հոգի ունեւ են իրանց հաշվով, իսկ 13 հոգի բարձրագույնից հոգեւթեմից: Իրենց թոշակատու-գիշերօթիկ աշակերտների թիւը 22 է: Իսկ թէ երթեկէ աշակերտներից քանիսն են թոշակ վճարում, այս մասին ոչինչ չստացել: Գիշերօթիկ աշակերտները դասաւորված են եղել հետևեալ ձևով:— ամառադրական բաժնում—28, դպրոցական—130 և վարժողում—25 աշակերտ: Իսկ թէ իրենց են դասաւորված եղել 33 երթեկէ աշակերտներին, նրա անունը կը փայլի պարբերական հրատարակությունների մէջ բացված ստորագրություններում: Բայց նա միշտ կը լինի եսական թէ տանը և թէ դուրսը, և այդպէս էլ կը մնայ, եթէ երկուսը չունենայ պահաւանքի և վատահամբաւ լինելուց:

Իսկ նրանց մասին, որոնք մարդասէր էր դառնում զժողովրդի տանջանքների երկուցից, մենք չենք խօսում: Այդ տեսակ մարդասէր կարող է որդեգրվել բաժանել եկեղեցու մօտ կամ փողոցներում և մի և նոյն ժամանակ լինել աշխարհի ամենաբարձրագույն եսականը: Իսկ վաշխառու է, որը 50 տոկոսով փող է տալիս, հաւատարմութիւն չունի, որ նրան կը վճարեն դրամատուն:

Մասնակի կատարական եսականի պատկերը, որը կարող է ծառայել իբրեւ տիպական ներկայացուցիչ այդ կարգի անհատներին: Կան մարդիկ (յաճախ տղամարդիկ, քան կանայք), որոնց վրա քիչ են ազդում կամ բոլորովին չեն ազդում ուրիշների տանջանքները և որոնք ամեն կերպ աշխատում են խոյս տալ նրանցից: Եւ որպէս զի իրանց արդարացիներն, պատճառ են բերում, թէ իրանք խիստ զգայուն են, չեն կարող տանել հիւանդի տանջանքը, կամ որքանց ընտանիքի լայն ու սուղ թանկագին հանգուցեալի մասին: Յիշատի, այդ տեսակ մարդկանց դուք չէք պատահի ոչ հիւանդանոցներում, ոչ էլ այնպիսի ընտանիքներում, ուր այցելել է թշուառությունը: Բայց նրանց արտասուքները չեն այրում աչքերը, այտերի վրա կնճիւղներ չեն զգացնում և չեն հասնում մինչև սրտի խոռոչներ: Այդ արտասուքները սրտից չեն բխում և դէպի սեռեր չեն վերադառնում: Դրանք գերադասում են աւելի կարծ, աւելի պրոպագանդական ճանապարհը—քիչ ի վրա: Այս տեսակ մարդիկ լրագիր կարդալիս, բայց են թողնում պատահաբանների քրոնիկներ և եղբրական դէպքերում ընդհատում են ընթերցանությունը:

Այս, ի սէր Աստուծոյ, այդ մասին մի խօսք, ես խիստ տպաւորվող եմ... Այս տեսակ յուզմունքները ես տանել չեմ կարող: Կան նաև խիստ զգայուն աշխարհի տանք, որոնք, յիշատի, չեն կարող տանել թշուառությունը: Իրենց տանջանքները, բայց դրանք նախ քան հեռանալով միմեկից են, օգնում են: Իսկ եսականը հեռանում է առանց միմեկից: Իսկ օգնելու:

Կերտները, այս մասին նոյնպէս ոչինչ չստացել, երբեք այն հիման վրա, որ այժմեան վարչությունը երթեկէներին աշակերտ չէ համարում և նրանց վրա այն աչքով չէ նայում, ինչ աչքով նայում է գիշերօթիկ աշակերտների վրա: Ուսումնական տարվայ ընթացքում աշակերտների մէջ պատահել են մահվան երկու դէպքեր, իսկ հիւանդներ—բաւականաչափ: Ժամանակը սաստիկ տարածված է եղել տրախոմա աչքացաւը, որի պատճառով (?) հեռացրված են ձեռնարանից տասնեակ աշակերտներ: Գ. լսարանից աւարտել են 5, որոնցից 3 ընդունվել են միաբանություններ մէջ և ձեռնարկվել սարկաւադ: Դասարան փոխանցների թիւին նայելով՝ աշակերտների զանախորդությունը պէտք է բաւարար համարել: Մարդիկը նոյն է եղել, ինչ որ նախկին տարիներում, բացի հին կաթողիկոսական յունարեն լեզուից, որ Ահապառնի կարգադրություններով՝ աւանդվում է միայն անցեալ տարիներից: Ուսուցիչների թիւը եղել է 13, որոնք աւանդել են ուսումնական տարվայ ընթացքում 4686 դաս: ձեռնարանի դրադարանը ունի 11975 կտոր գիրք: Գրանցից մի քանի հարկը կտոր ստացված է եղել ուսումնական տարվայ ընթացքում որպէս նուէր՝ հայոց Հրատարակչական ընկերությունից, միաբանություններից, ձեռնարանի սաներից և այլ մասնաւոր անհատներից: Բացի աշակերտների մուսուլմանից, որ ամբողջովին հոգում է Մայր Աթոռը, ձեռնարանը ծախել է 1897/8 ուսումնական տարվայ ընթացքում 39 հազար ռուբլի, որից 18,500 ռ. ուսուցիչների ռոճիկն է, մօտ 12,000 ռ. աշակերտների հագուստեղէնը, իսկ 8360 ռ. տեսչի, բժշկի և վերականգնողների ռոճիկը:

ձեռնարանի տեսուչը իր հաշիւը վերջացրեց հետեւեալ բառերով: «Ես պարտաւոր չեմ հաստատվել հաշիւի տարւոյ. իմ իշխանությունը միաբանություններն է և ոչ հասարակությունը, որը միայն աշակերտ է հանդիսանալու միաբանությունները...» Թէ ինչու ասվեցին այս անիմաստ բառերը և ինչու հաշիւը կարդացվեց բազմաթիւ հանդիսատեսների առաջ, մնաց միանշանակ մայն անհասկանալի... Այնուամենայնիւ կարելի էր համարում ձեռնարանի վարչության ուշադրությունը հրաւիրել հետեւեալ կէտերի վրա. 1) 39000 ռ. գումարի վրա, որ ձեռնարանը ամեն տարի թախարկում ոչ մի տարի էլ ուղում պարգել, թէ որտեղից է վերցնում այդ տասնեակ հազարները, թէ և եթէ հաւատարմ էլմիսանի ներկայ տարվայ օրացույցի խմբագրողին, ձեռնարանի մուտքը (երբի 1896 թ.) եղել է 29,300 ռ., որի վրա նոյն թէլին Վճար Աթոռ լրացուցանել է զգալիաստիճանով ծախսերը 94700 ռ. և ոչնչայ գնումներ լիովին, այն ինչ որքան մենք տեղեկացանք՝ ձեռնարանը չունի այնպիսի գումար, որի տարեկան եկամուտը հաւասար լինէր 29300 ռուբլու: 2) Ուր են գնում և ինչու հաշիւի տակ չեն մտնում թոշակատու աշակերտների տարեկան թոշակաւորումը և կտակած գումարների տարեկան եկամուտները: 3) Ամիսներով հեռացած ուսուցիչների և կէս տարով տեսչուները գերադասում են աւելի կարծ, աւելի պրոպագանդական ճանապարհը—քիչ ի վրա: Այս տեսակ մարդիկ լրագիր կարդալիս, բայց են թողնում պատահաբանների քրոնիկներ և եղբրական դէպքերում ընդհատում են ընթերցանությունը:

Այս, ի սէր Աստուծոյ, այդ մասին մի խօսք, ես խիստ տպաւորվող եմ... Այս տեսակ յուզմունքները ես տանել չեմ կարող: Կան նաև խիստ զգայուն աշխարհի տանք, որոնք, յիշատի, չեն կարող տանել թշուառությունը: Իրենց տանջանքները, բայց դրանք նախ քան հեռանալով միմեկից են, օգնում են: Իսկ եսականը հեռանում է առանց միմեկից: Իսկ օգնելու:

Եթէ նրանց հրաւիրեք նուիրաբերություն աւանդու յօդուտ որ և է բարի գործի, և նա դանդաղելու, յետաճգնելու պատճառ չը գտնէ, իսկոյն եթէ կրկնի ընդադատել և որոշել այն դժբաղդությունն աստիճանը, որին պէտք է օգնել, չափելով մինչև հազարերորդական մասերը և կշառաւորելով քիմիական բոլոր ճշգրտութեամբ: Այդպիսի դէպքերում եսականի սրամտությունը անմասն է և զարմանք է պատճառում մեզ, որոշ դէպքերում մինչև անգամ ծիծաղեցնում է մեզ, յիշեցնելով այն աշակերտի երեխայական խորամանկությունը, որ դասից ուշանալու համար որ և է պատճառ է փորձում:

Մի կողմն երբ թողնում բարեգործությունից փախչելու աւելի կոպիտ և հասարակ հնարքները և կանգ են առնում աւելի նշանաւոր և բարդ հնարքների վրա: Երբեմն պատահում է, որ է-գոյտը ինքն իրան ներկայացնում է սօցիալիստ, սօցիալիստ, փիլիսոփայ, որը բա-

թիւն չարած տեսչի աւելացած ռոճիկները ունէր արվում և ինչպէս է ծախվում, որ ամեն տարի հաշիւը առանց մնացորդի է փակվում:

Հաշիւի ընթերցումից յետոյ բարձրացաւ ամբողջ Պարբերական վարդապետ Յովսէփեանը՝ կարգաւ խորովել մատենադրի անտիպ գրուածքները վերաբերեալ մի ուսումնասիրություն, սակայն Վհափառը, անյարմար գտնելով այդ դպրոցական հանդիսին, ընդհատեց դասախոսին և իր օրհնությունով փակեց հանդէսը:

Ներկայեան ձեռնարանը լուսավորված էր գոյն-ըզգոյն լապտերներով ու ճրագներով: Բայց տաւորների բազմությունը մինչև կէս գիշեր զբոսնում էր ձեռնարանի պարտէզում:

Ա. Օհանջանեանց

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՎԻԿԱՋԻՑ

Սեպտեմբերի 25-ին

Սեպտեմբերի 24-ին տեղի ունեցաւ Վլադիկավիկայի հայոց հասարակութեան ժողովը: Ժողովի նպատակն էր պատասխանել Թեքեբեան շրջանի ուսումնական մասի կառավարիչ Գրուչեկովու ախ թիվին, որով նա յանձնին գործակալի և երէցփոխի՝ դիմել էր հայ համայնքին և առաջարկել վերաբացել հայոց տղայոց ուսումնարանը, նոր օրէնքների համաձայն. Ժողովը որոշեց, նախ՝ դիմել պ. Գրուչեկովուին և յայտնել, որ Վլադիկավիկայի հայոց համայնքը ցանկանում է բաց անել տղայոց միադասեան ծխական ուսումնարան, որտեղ ընդունվին բացառապէս հայ-լուսաւորչական դասնութեան երեխաները և որի պահպանութեան համար (2 ուսուցիչ, 1 կրօնուսուցիչ և 60 աշակերտ) եկեղեցական գումարներից կարող է տարեկան բաց թողնել 1500 ռուբլի, և երկրորդ՝ դիմել թեմական առաջնորդին և թոյլատուրութիւն խնդրել տարեց տարի եկեղեցական գումարներից վերոյիշեալ 1500 ռուբլի գործադրելու բացառվել եկեղեցական ծխական տղայոց ուսումնարանի պահպանութեան համար:

Ժողովը վերջը գործակալը յայտնեց, որ հոկտեմբերի սկզբներին Վլադիկավիկայ է գալու թեմական առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը: Երէցփոխ Ներսէս Տէր-Յարութիւնեանը խնդրեց ժողովից, որ թիվ տան իր վրա առնելու այն բոլոր ծախսերը, որոնք կը հարկաւորվեն առաջնորդի այստեղ եղած ժամանակ. ժողովականները երէցփոխին յայտնեցին իրանց շնորհակալութիւնը, բայց կամեցան, որ համայնքը ինքն ընդունի իր առաջնորդին, այս պատճառով ընտրվեցին 5 հոգի և նրանց յանձնվեց հոգալ սրբազան հիւրի արժանապայել ընդունելութեան համար:

Գ. Գ.

ՆԱՄԱԿ ՕՐԵՍԱՑԻՑ

Սեպտեմբերի 22-ին

22 նոյեմբեր օր Օդեսայի տասնեակ բարեգործական ընկերությունները իրանց հարստութեամբ դանդաղ են նախանձելով վիճակի մէջ, բայց և այնպէս այս օրերում Աղքատներին օգնող ըն-

դեգործությունից աւելի բարձր է կանգնած: «Ուրիշություններ, վանական բարեգործություն այդ հնացած ձևը ունենում է իր վատ հետեւները: Նա պաշտպանում է պրոլետարիատին, նա դատարարական, զարգացնում է ճիշակեություններ: Աղքատությունը ոչնչացնելու համար մենք չը պէտք է նրան քաջալերենք, իսկ սովորական բարեգործությունը տալիս է նրան գոյութեան հաստատություն, առանց որ և է բաւականություն պատճառելու: Վերջապէս եսականը գրգռված իրան հաւասար մարդկանց օրինակից, ի պատիւ նրանց, կամ ճնշվելով նրանցից, որոնք նուիրաբերություն են պահանջում, այնու ամեն հայնիւ իր նուիրաբերությունը հասցնում է մի-նիմուսի, մի սահմանի, որին հետեւում է անքաղաքավարությունը:

Երբեմն ժառանգությունը չի թողնում եսականություն հետ: Ի հարկէ, յաճախ այս երկու բնականությունները միանում են իրար հետ: Ժառանգութեան եսական են, բայց ոչ ամենքը: Երբեմն եսական ամենին ժառանգութեան չէ, ժառանգութեան չէ, երբ որ պէտք է բաւարարվել իրան տալ իր սեփական ցանկություններին, կամ փայլի իր շուայությունը:

Կան մարդիկ, որոնք տեսնում են միայն այն, ինչ որ լուրում է ջրի երեսին: Նրանք զարմանում են, երբ որ եսականը միանկամում է: Ի՞նչ պէս, ինչ կերպով, նա, որ մտածում էր միայն իր մասին, որ այնքան ժառանգ էր՝ միանկամում Այո, նա ժառանգ էր բարի գործերի համար, բայց իր համար շատ էր միտում, խիստ շատ, որովհետեւ նա շատ ցանկություններ ունէր, որոնք բաւարարվելու էին պահանջում, նա արատաւոր էր ամբողջովին:

Կերտները, այս մասին նոյնպէս ոչինչ չստացել, երբեք այն հիման վրա, որ այժմեան վարչությունը երթեկէներին աշակերտ չէ համարում և նրանց վրա այն աչքով չէ նայում, ինչ աչքով նայում է գիշերօթիկ աշակերտների վրա: Ուսումնական տարվայ ընթացքում աշակերտների մէջ պատահել են մահվան երկու դէպքեր, իսկ հիւանդներ—բաւականաչափ: Ժամանակը սաստիկ տարածված է եղել տրախոմա աչքացաւը, որի պատճառով (?) հեռացրված են ձեռնարանից տասնեակ աշակերտներ: Գ. լսարանից աւարտել են 5, որոնցից 3 ընդունվել են միաբանություններ մէջ և ձեռնարկվել սարկաւադ: Դասարան փոխանցների թիւին նայելով՝ աշակերտների զանախորդությունը պէտք է բաւարար համարել: Մարդիկը նոյն է եղել, ինչ որ նախկին տարիներում, բացի հին կաթողիկոսական յունարեն լեզուից, որ Ահապառնի կարգադրություններով՝ աւանդվում է միայն անցեալ տարիներից: Ուսուցիչների թիւը եղել է 13, որոնք աւանդել են ուսումնական տարվայ ընթացքում 4686 դաս: ձեռնարանի դրադարանը ունի 11975 կտոր գիրք: Գրանցից մի քանի հարկը կտոր ստացված է եղել ուսումնական տարվայ ընթացքում որպէս նուէր՝ հայոց Հրատարակչական ընկերությունից, միաբանություններից, ձեռնարանի սաներից և այլ մասնաւոր անհատներից: Բացի աշակերտների մուսուլմանից, որ ամբողջովին հոգում է Մայր Աթոռը, ձեռնարանը ծախել է 1897/8 ուսումնական տարվայ ընթացքում 39 հազար ռուբլի, որից 18,500 ռ. ուսուցիչների ռոճիկն է, մօտ 12,000 ռ. աշակերտների հագուստեղէնը, իսկ 8360 ռ. տեսչի, բժշկի և վերականգնողների ռոճիկը:

ձեռնարանի տեսուչը իր հաշիւը վերջացրեց հետեւեալ բառերով: «Ես պարտաւոր չեմ հաստատվել հաշիւի տարւոյ. իմ իշխանությունը միաբանություններն է և ոչ հասարակությունը, որը միայն աշակերտ է հանդիսանալու միաբանությունները...» Թէ ինչու ասվեցին այս անիմաստ բառերը և ինչու հաշիւը կարդացվեց բազմաթիւ հանդիսատեսների առաջ, մնաց միանշանակ մայն անհասկանալի... Այնուամենայնիւ կարելի էր համարում ձեռնարանի վարչության ուշադրությունը հրաւիրել հետեւեալ կէտերի վրա. 1) 39000 ռ. գումարի վրա, որ ձեռնարանը ամեն տարի թախարկում ոչ մի տարի էլ ուղում պարգել, թէ որտեղից է վերցնում այդ տասնեակ հազարները, թէ և եթէ հաւատարմ էլմիսանի ներկայ տարվայ օրացույցի խմբագրողին, ձեռնարանի մուտքը (երբի 1896 թ.) եղել է 29,300 ռ., որի վրա նոյն թէլին Վճար Աթոռ լրացուցանել է զգալիաստիճանով ծախսերը 94700 ռ. և ոչնչայ գնումներ լիովին, այն ինչ որքան մենք տեղեկացանք՝ ձեռնարանը չունի այնպիսի գումար, որի տարեկան եկամուտը հաւասար լինէր 29300 ռուբլու: 2) Ուր են գնում և ինչու հաշիւի տակ չեն մտնում թոշակատու աշակերտների տարեկան թոշակաւորումը և կտակած գումարների տարեկան եկամուտները: 3) Ամիսներով հեռացած ուսուցիչների և կէս տարով տեսչուները գերադասում են աւելի կարծ, աւելի պրոպագանդական ճանապարհը—քիչ ի վրա: Այս տեսակ մարդիկ լրագիր կարդալիս, բայց են թողնում պատահաբանների քրոնիկներ և եղբրական դէպքերում ընդհատում են ընթերցանությունը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լաւնաւա (Վարդուս), սեպտ. 27-ին

Ներկայիս պատիւ ունիւք ծանուցանելու, որ արդէն Լաւնաւայի Հայոց օրհարանին մէջ բացված է ընթերցարան, ուր ամեն հայ անհատ ձրի կարող է օգտուիլ պ. Սիմէոն Մոսէսեանի հասցէին եկած բոլոր թերթերէն ու գրքերէն, ինչպէս այդ եղած է ցարդ, նախ քան վարչական անդամների ընտրությունը և ընթերցարանի պատճառաւ բացումը: Խորին շնորհակալութիւն յայտնելով այն բոլոր խմբագրություններին և ընկերություններին, որոնք լրագրներ ու գրքեր կուղարկեն՝ զաղթական հայերու մէջ ընթերցանություն տարածելու բա-

ճաական ընտրություններ ծառայում է իբրեւ հիմք, որի վրա կարելի է դժգոհել ուրիշ շատ ընտրությունների յատակադժբեր: Այսպէս մենք տեսնում ենք եսական ժառանգ, որը չնչին նշանակություն է տալիս իր չղբապատուներին, նրա համար ամենից գերադասում իր ապագով բունն է, որտեղ կարող է պատուարվել անվտանգ: Նա կտրում է պատուաւորություն թեմերը, որովհետեւ թեմերը միշտ վտանգաւոր է, հանդիսանում է ցանկալիութեան կրակը, որովհետեւ նրանք կարող են զանազան հիւանդություններ պատճառել, և ըստ տրված կը լինի բժիշկ կանչելու: Նա կրճատում է իր ծախսերը, որպէս զի խնայողություն անէ անսպասելի դէպքերի համար:

Որքան կարելի է քիչ բարեկամներ, որովհետեւ նրանց մէջ կարող են լինել թշուառներ, որոնք օգնություն կը խնդրեն. քիչ ծանօթներ, որովհետեւ մասնաւոր մէջ հաւանական է, որ լինի գոհնէ մի շաւաղատան: Ամեն ինչից քիչ, որովհետեւ շատ միշտ ստիպում է ձեռք մեկնել՝ բռնուելու համար, ընդարձակել տունը՝ խնդրողներին պատուարելու համար:

Լաւնաւա եւ քիչ պէտք է: Հիւր գնալը լաւ է, բայց տանի աւելի լաւ է: Մի ջիւն ճանապարհը, շատ բաների ետեւից՝ մի ընկիւր և այլն եւայլ: Մասնակի այն առաջներն ու աւացուածները, որ ժառանգ եսականը մեծ հաճոյքով է կրկնում ինքն իրան, և որոնք հանդիսանում են իբրեւ ուղեցոյց նրա թշուառ, դժգոյն կեանքի՝ աղքատ ծաղիկներով, աղքատ և պըտուղներով...

(Կը շարունակվի)

բի դիտարկելու ինչպէս նաև դանդաղեցնել արդարեւ
մը, որ ինքնաբերաբար «Շարժում» մը նուրբացնէ
նորաբայ քննարկարարին, այսու կը խնդրեմք բո-
լոր խմբագրութիւններուն, ընկերութիւններուն,
հեղինակներուն և թարգմանիչներուն, որպէս զի
իրենց հրատարակութիւններէն և գրքերէն մի-մի
օրինակ ուղարկեն տեղիս հայ ընկերացարանին
հետեւեալ հասցեով՝ Bibliothèque Arménienne
Larnaca (Chypre).

Կը խնդրուի միւս հայ թերթերէն, եթէ կը
բարեհաճին, արտատպել տոն յայտարարութիւնը:

Վարչութեան անդամներ՝ Ս. Մոսէ-
սեան, Յ. Ճերմակեան, Մ. Գալֆայան,
Ս. Ճգնաւորեան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱՍԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 7-ին

Խնդրում եմ Վշակի մէջ տպագրել հետեւեա-
լը: Թիւրքմանցի լեզուի տեղիքը չը տալու հա-
մար պարտք եմ համարում՝ Հրատարակչական
ընկերութեան գրասենեակից գրքեր կորչելու
մասին յայտնել հետեւեալը: Գրասենեակի նախ-
կին ծառայող Արտաշէս Քալանթարեանցին, որն
այս օրերս ձերբակալվեց գողութեան համար,
ևս ոչ մէկ գիրք չեմ նուիրել և չեմ էլ տուել
վաճառելու, ինչպէս չարորդեցին «Тифлисский
Доктор» և «Кавказ» լրագրները, այլ բոլորը
նա վերցրել է առանց իմ գիտութեան, և այդ
պատճառով էլ պաշտօնից արձակվեց: Նոյն
Քալանթարեանց ծածուկ վերցրել էր և իմ սե-
փական գրքերից բաւականաչափ, և նրանից յետ
ստացվեց միայն 53 ր. 85 կ. արժողութեամբ
գրքեր՝ ստորկանութեան միջոցով:

Ինկերութեան գրասենեակային՝

Գ. Գալստեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱՍԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ետաշի, հոկտեմբերի 1-ին

Խնդրում եմ տպագրել այս երկտող բացա-
տրութիւնը՝ Վշակի մօտակայ համայնքից մէ-
կուս Թիֆլիսում հրատարակվող մի օրաթերթի
մէջ երբեմն-երբեմն լոյս են տեսնում իրան յա-
տուկ անուր գրադարութիւններ, նոյն
բեղործական ընկերութեան վարչութեան, նոյն
ընկերութեան գրադարան-ընկերացարանի և գրա-
դարանապետի գործունէութեան վերաբերմամբ:
Որովհետև շատերն են դիմում ինձ հարցնելով
թէ ինչու չեմ պատասխանում իմ դէմ գրված
գրադարութիւններին, պարտք եմ համարում
սրանով յայտնել, որ յիշեալ թերթում լոյս տես-
նող լուրերի հերքումը իմ սկզբունքից դուրս լի-
նելով, արհամարհում եմ թէ թերթի և թէ
նրա հայկատակ լրագրողներին գրութիւնները:

Ետաշի Բաբերդեանց ընկերութեան գրադարան-
ընկերացարանի գրադարանապետ՝

Բ. Թումեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐ

Ինչպէս արդէն հաղորդել ենք, կիրակի, հոկ-
տեմբերի 4-ին Թիֆլիսում բացվեց այդ գեղար-
ծական ցուցահանդէս, որ զետեղված է
Մուշտայիդ այգու այն մասում, որ պատկա-
նում է չեքսոստանական կայսրանին: Յուցա-
հանդէսին մասնակցում են մեծ մասամբ զրպ-
րոյներ և մի քանի մասնաւոր այգեգործներ:
Դպրոցները, որոնք մասնակցել են ցուցահան-
դէսին, մի քանի տարուց ի վեր, սկսել են
զբաղվել գիւղատնտեսութեամբ, իսկ նրանցից
մի քանիսը նոյն իսկ մտքել են գիւղատնտեսա-
կան կրթութիւնը ուսման ծրագրի մէջ: Մաս-
նաւոր այգեգործները մեծ մասամբ Թիֆլիս քա-
ղաքից և Թիֆլիսի նահանգիցն են: Գիւղացիներ
բացակայում են: Անդրկովկասեան ու-
սուցչական սենտին արքան ներկայացրել
է աչքի ընկնող խնձորներ, մի քանի տեսակ
կապամբ (սիւն, Բրիւսէյ, Ֆրանկֆուրտեր,
Օվերնի), ճակընդեղ, դապար—ստեպլին,
զ դ ու մ և այլն: Այդ քանի գրեթե ուսուց-
չական ինստիտուտը ներկայացրել է դը-
ր ու մ ներ, Թիֆլիսի մի գեղարքոճական
դպրոցը ներկայացրել է պանդան տեսակ
ընտելէն ներս բանջարներ՝ կաղամբ, բադրի-
ջան, գետնախնձոր, մի քանի տեսակ պղպեղ,
զապար, Յիւնիսլաւի, Փօթի, Կվիրելի Պատա-
րաստիկ և օր: Արդութեամբ դպրոցները ներ-
կայացրել են իրանց բանջարանոցի ներկայացրել
մի քանի արդիւնները: Հիւսիսային Կովկասի
չորս դպրոցները ներկայացրել են դանդաղ տե-
սակ խնձոր և տանձ: Մասնաւոր այգեգործնե-
րից յիշեմք Վ. Մալաբուր, որ Գորու գաւառի
իր Թամարաշէն կալուածից ներկայացրել է
20 տեսակ խնձոր, Գ. Էնիկուլօպօլին, որ իր
Օրթմաճալի այգուց ներկայացրել է «չահլուդ»
կոչված խաղող, խոշոր նուսեր, դեղձ, տանձ և
սերկիւր: Խաչգանցովին, որ ներկայացրել
է բազմաթիւ տեսակ խնձոր, տանձ, խաղող,
ուսուր, սերկիւր: Խեւտագուրօվին, որ իր
Յիւնիսլաւի այգուց ներկայացրել է մի քանի
տեսակ մրգեր: Գաբարինին, Աֆրիկեանցին և այլն:

Աչքի է ընկնում խաղողի տեսակները կողմից
Ուղէլը, որ ներկայացրել է ոչ միայն խաղողի
ողկեղներ, այլ և մի քանի կարեւոր գործիչներ,
որ գործ են անում գինեգործութեան մէջ: Չո-
րացիք մրգերի, կոմպոսիտների և քաղցրահամ
նրեր բաժինը հարուստ է: Աչքի են ընկնում
այս բաժնում Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցը,
տիկին Սազարգա, Պետերս և Ժուկովսկու ֆիր-
ման (Կերչից), Չիլեայեվ, տիկին Խետադուրովա
և ուրիշներ:

Մենք ստացանք Բագրից, Խ. Լազարեանից,
5 բուլբու, որ պարունը խնդրում է յատկացնել
հանգուցեալ Բագրիի արձանի վանդակապատը
չինելուն: Մենք այդ նպատակով «Վշակի» մէջ
հանդատութիւն չենք բացել և չենք էլ բանալ:
Անս թէ ինչուս Արձանը կառուցող յանձնաժո-
ղով «Վշակի» մէջ դանդաղեց հասարակու-
թեան անտարբերութեան վրա և յայտարարեց,
որ վանդակապատ դեռ չէ շինված, փող չը լի-
նելու պատճառով, և դրա համար հարկաւոր է
ընդամենը... 400 բուլբու: Մենք վերաբերակա-
նք համարում Բագրիի յիշատակի համար՝ հա-
սարակական հանդատութիւնը բանալ՝ 400
բուլբու չնչին գումարը հաւաքելու նպատակով:
Ուստի սպասում ենք, որ մի հայ կամ ամենաշատը
մի քանի հայ, կազմեն այդ գումարը և ուղար-
կեն մեզ, արձանի վանդակապատը շինող յանձ-
նաժողովին տալու համար: Վերադարձան է
յիրաւի, մի վանդակապատի չնչին ծախսի հա-
մար էլ հանդատութիւնը սկսել: Այդ մի քանի
հարիւր բուլբու չենք տեսնում կարող են տալ՝
դիցուք, բազմաթիւ մի կամ մի քանի հայեր, և
թող տան...

Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 6-ին, Թիֆլիսի ար-
քունական թատրոնում խաղացին «Լիդիա»
օպերան ժամանակցութեամբ երգչինք՝ Մալսա-
կովի և Կոստանեանի, երգչուհի Մարտինովա
և ուրիշներ: Երգիչ Մակակով Բիգուստի գերբ
կատարում է բնորոշ կերպով, մտքնելով մեկա-
մաղձութիւն Բիգուստի անձնաւորութեան մէջ:
Երգիչ Կոստանեան ունի փոքրիկ, բայց մշակված
ձայն, նրան աջողվում են այնպիսի կոտորներ,
որոնք մեղրողացրած մեղրիւններ են: հանգի
է երգիչ Կոստանեանի պիանոս: Երգչուհի Մար-
տինովան անցել է լաւ դպրոց և շատ ուշադրու-
թեամբ հետևում է երգեցողութեան կանոնաւո-
րութեան. նրա երգը գեղեցիկ տպաւորութիւն
է թողնում, բայց խաղը առնաւորակ սառն է
անցնում:

Այս օրերս Ֆինլանդիայի նոր ընդհանուր նա-
հանգապետ գեներալ-ադիւտանտ Բօքրիկով՝ իր
պաշտօնի տնտեսներու օրը ֆինլանդական սե-
նատի և ժողովրդի ներկայացուցիչներին առաջ
արտասանած մի ճառի մէջ, ի միջի այլոց, ա-
ռաց հետեւեալը. «Մեր Թագաւորին յայտնի է
ֆինն ժողովրդի անձնութիւնը, բայց նորին
Կայսերական Մեծութեան նոյնպէս յայտնի է,
որ, զգալիաբար, երկրի մէջ տարածված է
թիւր հասկացողութիւն այն սկզբունքների մա-
սին, որոնց վրա հիմնված են Ֆինլանդիայի յա-
րաբերութիւնները դէպի կայսրութիւնը: Այդ
սխալ մեկնաբանութիւնների վնասակար ազդե-
ցութեան ներքոյ, մի քանի ֆինլանդացիների
մէջ միշտ չէ երևացել հարկաւոր համակրութիւ-
նը այն միջոցների վերաբերմամբ, որոնք ուղղ-
ված են եղել ամբողջելու երկրի կապերը ուս-
ուց կայսրութեան միւս մասերի հետ: Ռուսաս-
տան մի է և անբաժան, ինչպէս մի է և ան-
բաժան նրա կայսերական դաշն, որի հովանու-
տակ Ֆինլանդիայի մեծ-իշխանութիւնը հասել է
իր ժամանակակից բարեկեցութեան: Այդ պատ-
ճառով թվում է, որ ամեն մի ֆինլանդացու
համար, որին թանգ են իր հայրենիքի շահերը,
Ռուսաստանի հետ միմյանց ձգտումն պէտք է
մի շատ բնական զգացումն լինի: Այդ զգացումն
պէտք է ամբանայ մասնաւոր այժմ, երբ Թա-
գաւոր Կայսրը իմ անունով տուած հրովարտակի
մէջ Խնդր ցուց է տուել Խր սրտին մօտից Ֆին-
լանդիային, թէ անհրաժեշտ է ամբացնել ժողո-
վրդի գիտակցութեան մէջ կենտրոնի և ծայրերի
սերտ կապերն անհրաժեշտութիւնը: Ինձ եր-
ջանիկ կը համարեմ, եթէ իմ կառավարութեան
ժամանակ ֆինն ժողովուրդը, որ շատ անգամ
յայտնել է իր անհրաժեշտութիւնը իր թագաւո-
րները, կը համակվի, վերջապէս, այն գիտակցու-
թեամբ, թէ անխուսափելի և անհրաժեշտ է բա-
րի և սրտազին յարաբերութիւններ ունենալ
Ռուսաստանի հետ, որովհետեւ մեղանում անհնա-
րին է շուկել դէպի Թագաւոր ունեցած անձ-
նութիւնը դէպի կայսրութիւնն ունեցած
անձնութիւնը: Ընդարձակ Ռուսաստանի
ամբողջ տարածութեան վրայ Յարի գայիտնի
տակ դանդաղ բոլոր հպատակների համար՝ մի

հպատակութիւն կայ և մի սէր դէպի ընդհանուր
հայրենիքը:

ԱՆՏԻԳՈՒՐԻ գաւառի Արծունիկ գիւ-
ղից մեկ գրում են. «Թէպէտ չէ լրացել մի ամիս
այն օրից, երբ վերջացան դաշտային պարագ-
մունքները, այնու ամենայնիւ հայահարկներ
գինեղ զգալի կերպով բարձրացան: Յորենի սո-
մարը (1 պուդ 32 ֆ.) այժմ՝ ծախվում է 2 ր.
20 կ. և մի քանի օրից յետոյ գուցէ հասնի 3
կամ 4 ր., որովհետև գիւղացին երկարատև ե-
րայտի պատճառով զրկվել է աշխատային ցանք-
ներից: Արքունական հարկերի ժողովելու ժա-
մանակը հասել է: Այս օրերին էին սպասում
անհամբեր զանազան վաշխառուներ՝ պղտոր
ջրում ձուկ որսալու ու էժան գնով ցորեն ամ-
բարելու: Մեծ տոկոսներով փող տալը սովորա-
կան բան է գիւղերում, բայց վերջի տարինե-
րում այս ախտը գիւղական համայնքի մէջ դար-
ձել է ծայրայեղ: Հացի պակասութեան պատճա-
ռով և պարտքերը վճարելու համար, Վափանի
գիւղերը դատարկվել են տղամարդկանցից, որոնք
դիմում են խմբով պանդխտութեան՝ ընտանի-
քի անհրաժեշտ պիտոյքները հոգալու: Տեղացի
թոռքերի մեծամասնութիւնը սովորութիւն չու-
նի իր աշխատանքով ապրել, նա դիմում է դա-
նազան տալու միջոցներին, և աւագակութիւնը դար-
ձել է իր համար պարտաւոր: Կարճ միջոցում
անյայտացել են և շարունակում են անյայտանալ
բազմաթիւ կովեր, եղջեր, ձիեր և ջորիներ:
Սպանութեան դէպքեր մօտ օրերս նոյնպէս տեղի
ունեցան: Գաւառապետի բացակայութիւնը նը-
պաստում է ուրիշ ունեցածով ապրողների
բազմաթիւ Պօլիսական մի որ և է միջոց
ձեռք առնելուն պէս չարագործները խկոյն
անհետանում են հարևան Պարսկաստան, որը
դարձել է մի ապահով բուն սրանց համար: Կան
մի քանի փոքրիկ թրքաբնակ գիւղեր, որոնք
միայն աւագակութեամբ են պահպանում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Խաւարապաշտութիւնը մերկել է ամբողջ երկ-
նային պետութիւնը: Կատաղի հալածանք են
սկսված այն մարդկանց դէմ, որոնք խօսում են
բէֆօրմիների մասին: Կայսրուհու մի հրամանով
արգելված են բոլոր տեղական լրագրները, իսկ
հրատարակիչները պատիժների են ենթարկված:
Մի պաշտօնեայ, որ նշանակված էր Եսայիսիայի
գեներալ, կալանաւորվեց իբրեւ բէֆօրմիների կողմ-
նակից: Մի և նոյն ժամանակ չինական մասսան
կատարեալ անտարբերութեամբ վերաբերվեց այն
հանգամանքին, որ եւրօպական պետութիւնները
զօրքեր մտցրին Պէկին: Անս ինչ է հաղորդում
անգլիական «Daily News» լրագրերը. «Այն զօ-
րաբաժինները, որոնց Պէկին են կանչել անգլիա-
կան, ուսուց և գերմանական իշխանութիւննե-
րը՝ իրանց զեպաւանտները պաշտպանելու հա-
մար, քաղաք մտան շատ մեծ հանդէսով: Վեր-
ջին տարիներում շատ անգամ են անկացրել
օտարերկրեայ պահակաւորները, բայց և այնպէս,
նոր զօրաբաժինների ներս մտնելն այս անգամ
տպաւորութիւն գործեց: Ռազմական կարգով
քայլող զօրաբաժինների առջին գնում էին կօ-
ղակները, նրանց հետևում էին բրիտանական
ծովային զինուորները, որոնք տանում էին մի
թղանալով, ապա գնում էին ուսուց և գերմանացի
ծովային զինուորները: Չինական իշխանութիւն-
ները մինչև վերջին րօպէն աշխատում էին թող
չը տալ, որ թղանալիներ մտնեն իրանց մայ-
րաքաղաքը, բայց, չը նայած նրանց յուսահա-
տական ջանքերին, արդեն չը կարողացան. բը-
րիտանական և ուսուց ներկայացուցիչներն ի-
րանց ասածն արին և թղանալիները հանդիսա-
ւոր կերպով քաղաք մտցրեցին: Մօտ 15,000
հոգուց բաղկացած մի բազմութիւն անտարբե-
րութեամբ նայում էր այդ տեսարանին: Ոչ որ
ոչ մի կերպով չարտայայտեց իր անբաւականու-
թիւնը. ամբողջ հանդիստ ու խաղաղ էր և նայ-
ելով նրան, չէր կարելի ենթադրել, թէ տեղի
ունի մի դէպք, որ քաղաքական որ և է նշանա-
կութիւն է ներկայացնում: Չինական կառավա-
րութիւնը պաշտօնապէս բողոք յայտնեց այն
բանի դէմ, որ ուսուց զօրաբաժինը շատ
ստուար է»:

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻՒԹԵԱՆ

Կ. Պօլիս, սեպտեմբերի 18-ին

Կրօնական ժողովը, որ վերջերս աստուածա-
բանական հարցերով սաստիկ զբաղած՝ զլուր
քերելու իսկ ժամանակ չունէր, հանձնար ուր
ուրեմն իր խորին ուշադրութիւնը դարձունել
այն բազմաթիւ տեղեկագրերուն վրայ, որ Վա-

նէն ուղղում էին՝ տեղւոյն պապական կրօնա-
ծաւալական հոսանքին առաջն առնելու համար:

Օրմանեանի նախագահութեամբ՝ ընթերցվով
այդ տեղեկագրերը, համոզում գոյացրեցր է
սրբագումար ժողովը, թէ ժողովուրդը կաթոլի-
կութեան կը վազէ՝ ոչ թէ հովիւ չունենալուն
համար, այլ դրամի կարօտը քաշելուն համար.
ուստի որոշեց է ամեն ջանք ի գործ դնել, մե-
ծաբանակ փող հաւաքել և Վան դրամ հասցու-
նել, որպէս զի ժողովուրդը կաթոլիկ չը լինի:
Մինչև հիմա պատրիարքարանէն ի Վանպոլսա-
կան աշխարհ ղրկուած գումարներուն կրկնը
կուտան եղբր Դոմինիկեան կրօնաւորները՝ ի-
րենց պրօպականդն արդիւնաւորելու համար,
և հիմա, պատրիարքարանի այս վերջին որոշ-
ման վրայ՝ Դոմինիկեանները սարսափահար մնա-
ցեր են, նկատելով, որ հայոց պատրիարքա-
րանի գանձուն հանդէպ՝ իրենցն անբաւական պի-
տի լինի մրցում մը գոյացնելու իրենց և մեր
դրամական զօրութեան միջև... Ընելիք ունիք
այս դաւեալին... Օրմանեանի օրով միայն պար-
զուցեալ այս գաղտնիքը, թէ մեր ժողովուրդն
իր ամբողջութիւնը պահպանելու համար դրամ
կուզէ և ոչ հովիւ. դրամ կուզէ և Նորին Սրբա-
նութիւնը՝ իր պատրիարքական աթոռը ամ-
բացնելու համար... Ուրեմն ինչու անթիւ ան-
համար վարդապետական կոչումներ, ինչու ան-
ընդհատ ջանքեր՝ եմփօրոն, թագ, գաւազան
կրելու. միթէ Օրմանեանի ձեռքը գտնուած Աւե-
տարանը տարբեր աւետարան մ'է, որուն մեր
խեղը միտքը չեն հասներ, կամ թէ աստուա-
ծաբանական ուրիշ մեկնութիւններ ունի, ո-
րոյ կը հետեի ինքը...

Հալածեալ, նուաճեալ անմեղ ժողովուրդ մը,
որ իր գոյութեան, հաւատքին, եկեղեցւոյն,
պատուին համար դարեւ ի վեր կը նահատա-
կուի, հիմա, Օրմանեանի օրով է որ, դրամի
համար իր ազն ու կրօնը պիտի վաճառէ Դո-
մինիկեաններուն... Ոչ, Սրբազան Հայր, չարա-
չար կը մեղանչեք մեր ազգին դէմ, որ զբախ-
տաբար չէք կրցած ուսումնասիրել վանեցին,
բաղիչեցին, կրկնեցին և այլն կաթոլիկ կը լի-
նին ոչ թէ դրամի համար... այլ, կուզէ որ
ըսեմ, որովհետև դուք ազգին իրաւունքները
բռնաբարել տուիք, որովհետև իրենց բազմա-
կան բողոքներուն ականջ չի կախեցիք, որով-
հետև լալով, ողբալով հովիւ, առաջնորդ պա-
հանչեցին Ձեր Սրբազնութեանէն, ու չի զրկեցիք
Կարգացէք, խնդրեմ, պահանջեցէ պատրիար-
քարանիդ զիւնաւատունէն Ձեր նախորդին օրով
գաւառներէն եկած հասած խնդրագրերը, այն
տաքնապալիք ժամերուն մէջ անգամ ժողովուր-
դը՝ ոչ ամբարն դրամ, որքան հովիւ կուզէր
իր ցաւերն սփոփելու համար: Ժողովուրդը,
գիտեմք, աղքատ է, դրամ կուզէ՝ միմիայն հա-
ցագին մը գտնելու և հայութեան մէջ ապրելու
համար, բայց հովիւ կուզէ՝ ողբերուելու համար:
Ձեր Սրբազնութիւնն իսպառ վերցուց այդ ո-
գնորութիւնն այս զբախտ ազգի վրայէն, ջլա-
տեց դայն, երկրպագեց Աստուծոյ տաճարին
մէջ այն բռնակալութեան, որ զինքն, իր եկե-
ղեցին ջարդուփշուր ըրաւ, պաշտեց այն
թուրը, որուն վրայէն հարկը հաղորդաւոր հայ
նահատակներու արեան հոտը կուգայ: Դուք,
Սրբազան Հայր, փոխանակ ժողովուրդը սիրելու,
որուն պատրիարքն էք, որ Ձեր փառքը կը կաղ-
մէ, Ձեր քաղաքը կը լեցնէ, Ձեր կուրծքը կը զար-
դարէ, սիրեցիք միայն զՁեզ չողորթութիւնը,
սիրեցիք միայն Պէտուիդ առէ՛ն ընող եկեղե-
ցականները. արժանաւորները թողուցիք, անար-
ժանները բարձրացուցիք ու կը բարձրացնէք,
և ժողովուրդը տեսնելով այդ, կը սառչի իր եկեղե-
ցիկն և կրօնափոխութեան կը դիմէ:

Նո տուէք Ձեր տուած այդ խայտառակ որո-
շումը, Սրբազան Հայր, սրբեցէք հայոց պատ-
րիարքարանի արձանագրութեանն այդ կեղտոտ
որոշումը, որ պրօպականդայի աշակերտներու
տեսարաններուն օրակարար միայն կրնան կազմել:

Գիրով

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՏԱՍՏԱՆԻՑ

Ուրմիս, սեպտեմբերի 14-ին

Չը նայած ժողովրդի երկար սպասելուն և
ցանկութեան, առաջնորդական փոխանորդ վար-
դապետ Կարեան մինչև այսօր չէ եկել, այն ինչ
զպրօյնների բացվելու ժամանակը հասել է և
գիւղացիները շուտով կը վերջացնեն իրանց
գործերը:

Ռուս հողերականները մինչև այժմ ընդունե-
ցին բազմաթիւ այցելուներ. դրանցից մի մասին
փոխադարձ այցելութիւն արեցին: Վերջին օ-
րերս ուսուց հողերականները 10 օր ժամանա-
կով գնացին Սիւրիւրդան գիւղը, և մինչև այսօր
դեռ չեն վերադարձել:

Գիւղացիները շուտով կը վերջացնեն իրանց

